

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD

YÖNETİM KURULU BAŞKANI

ARZUHAN DOĞAN YALÇINDAĞ'IN

TÜRKONFED 12. GİRİŞİM VE İŞ DÜNYASI ZİRVESİ

AÇILIŞ KONUŞMASI

28 Kasım 2008

Sheraton Otel ve Kongre Merkezi, İzmir

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul -Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara- Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W, Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35

www.tusiad.org

Faks: +90 212 249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

TÜRKONFED'in Değerli Üyeleri ve Sayın Katılımcılar ve Değerli Basın Mensupları,

TÜSİAD Yönetim Kurulu adına hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Dünya ekonomisi son derece zor bir dönemden geçmekte. Küresel mali sistemden başlayıp reel ekonomiye hızla sirayet eden ve herkesi içine alan bir fırtınanın etkisi altındayız. Çıkış rotası hala net olarak görünmeyen bu karmaşık durumun 2009'da da devam etmesi kaçınılmaz görünüyor.

İş dünyası olarak bu fırtınada üzerimize düşeni yapabilmek ve krizden en az zararla çıkabilmek için önümüzü görmek, riskleri ölçebilmek ve değişmekte olan yerel ve küresel ekonomik düzenin kurallarını anlamak ihtiyacı içindeyiz. İçinden geçtiğimiz dönem belirsizliğin, değişimin, dönüşümün çok yoğun olduğu bir dönem. İleriyi görmekte zorlandığımız bu puslu küresel ortamda, birlikte düşünerek, tartışarak, yolumuzu aydınlatmaya çalışmak durumundayız.

Kısa vadeye baktığımızda henüz hasar tespit süreci tamamlanmamış bir küresel mali sistem, süresi ve derinliği belirsiz küresel ekonomik daralma, uzun süredir yaşanmamış istihdam kayıpları, hızla daralan dünya ticareti gibi endişe verici gelişmelerle karşı karşıyayız. Daha uzun vadeye baktığımızda ise sürdürülebilir refah artışı için mali ve ekonomik mimarinin yeniden gözden geçirilmesi süreci çıkıyor karşımıza.

Bu durum, dünyanın önde gelen ülkelerini birlikte düşünmeye ve hareket etmeye mecbur etti. Konsensüs ihtiyacının sonucu olarak da, bildiğiniz gibi Türkiye'nin de aralarında olduğu G-20 ülkeleri Washington'da "**G-20 Mali Piyasalar ve Dünya Ekonomisi Zirvesi**"nde bir araya geldiler. Washington'daki zirvede krizin görünür etkileri yerine, gerçek nedenlerine odaklanıldığını memnuniyetle gördük.

Zirveye katılan ülkeler, başarının ancak ortak çaba ile yakalanabileceğini ve hepsinin ortak çabasının da dünya ekonomisinin selameti için uluslararası mali sistemin güvenli hale getirilmesi olduğunu vurguladılar.

Bu çerçevede, önümüzdeki dönem hem küresel ekonomi, hem uluslararası mali piyasalar, hem de küresel yönetim için bir test ve dönüm noktası olacak. Çeşitli alanlarda oluşturulan çalışma grupları da reform çabalarını destekleyecek sonuçlar üretecek.

Örneğin, G20 ülkelerinin, dünya ticaretinin entegrasyonuna yönelik çok taraflı ticaret müzakereleri, "DTÖ-Doha Görüşmeleri"nin bu sene sonundan önce sonuçlanması çabalarına da yeni bir ivme kazandıracak.

Değerli Katılımcılar,

Öncelikle şu gerçeği görelim: Gelişmiş ekonomilerdeki mali sistem çok kuvvetli bir likidite sıkıntısı içerisine girdi.

Özellikle, hane halkının aşırı borçlu olduğu bu ekonomilerde, bankalar karşı karşıya buldukları riskli ortamı göğüsleyebilmek için tüm likit varlıklarını elde tutma eğilimine girdiler. Bankalar arası para piyasalarında işlemler durdu. Mali sistemin çeşitlenmesi sonucunda mali aracılık faaliyetlerinin geleneksel mali araçların dışına taşmış olması ve taşan

bölümün yeterince düzenlenmemiş olması mali krizin sistemik bir boyut kazanmasına neden oldu.

Krizi aşmak amacıyla, likidite sağlamak üzere alınan önlemlerin yanı sıra, aşırı talep düşüşlerini önlemek açısından da para ve bütçe politikalarına yeni bir çerçeve çizildi. Gelişmiş ülkelerde ki bu çerçeveyi aşağıda ki şekilde özetleyebiliriz:

- Merkez Bankaları mali sisteme daha hızlı ve daha yüksek miktarda likidite sağlamak için önlemler aldılar. Faiz oranları indirildi ve zorunlu karşılık oranları esnetildi.
- Bütçe politikaları açısından da, özellikle iç borç dinamiği elverişli olan ülkeler ekonomiye destek paketi oluşturmaya çalıştı. Bu destek paketlerinin gelişmiş ekonomilerde eş zamanlı olarak uygulanması etkiyi artırıyor.
- IMF “Kısa Vadeli Likidite İmkani” adı altında, makro ekonomik dengeleri nispeten düzgün ve bütçe politikaları disiplinli olan ülkelere yönelik bir geçici yardım paketi oluşturdu.
- Ülkelerin mali sisteminde tıkanıklıklara neden olan toksik yani (değeri sıfırlanmış aktifler) varlıkların arındırılması amacıyla çeşitli yöntemler geliştirildi.
- Mevduatlara ve banka yükümlülüklerine teminatlar getirildi.
- Ayrıca, Brezilya, Kore, Meksika ve Singapur gibi ülkeler, doğrudan Amerikan Merkez Bankası ile swap anlaşmaları yaparak likidite sağladılar.
- Avrupa Birliği Merkez Bankası da bazı Avrupa Birliği ülkelerine bu tür likidite kolaylıkları getirdi

Özetle, krizin ortaya çıkmasından gelişmiş ekonomiler sorumlu olmakla birlikte, kriz başladıktan sonra sorunun boyutu ile ilgili gerçekçi ve net tespitlerin toplumla gecikmeden paylaşıldığı bir süreç yaşandı. Kısa zamanda toplumun farklı kesimleri ile istişare edilerek çözüm odaklı karar süreçleri hızla harekete geçirildi. Önlemlerin şekillenmesinde ve uygulanmasında dünyada etkin liderlik kurumunun önemi net olarak ortaya çıktı.

Türkiye’de ise küresel krizin yansımaları ile ilgili olarak spekülasyonlarla karşı karşıya kaldık. Siyasi iradenin gerçekçi, zamanlı ve bütüncül bir yaklaşımla tespit ve çözümleri şekillendirmemesi piyasada güven zaafiyeti yarattı.

Geçen hafta yayınlanan OECD’nin ekonomik görünüm raporu, Türkiye’nin de içinde bulunduğu OECD üyesi 30 ülkenin finansal dalgalanmaya karşı hangi önlemleri aldığını özetleyen bir tablo sunuyor. Önlemler, mevduat garantisinden, kötü varlık yönetimine kadar uzuyor.

Bu tablodan takip edebiliyoruz ki, 29 ülke krize çeşitli özel önlemler almış durumda, ve yine tablodan takip edebiliyoruz ki, sadece Türkiye, hiçbir önlem almamış ülke olarak gözüküyor. Aynı tespit, yine Türkiye’nin içinde bulunduğu “yükselen ekonomi” ülke grubu için de geçerlidir.

Değerli Katılımcılar,

İçinde bulunduğumuz konjonktürel durumun giderek, hızlı bir şekilde, kötüleştiğini görüyoruz. 2008 yılının son çeyreğiyle 2009'un ilk iki çeyreğinde yapılan tahminler eksi kalkınma hızlarına, yani daralmaya işaret ediyor.

Ülkemizin en önemli sorunu olan ekonominin istihdam yaratma gücü de hızlı bir şekilde düşüyor. Önümüzdeki yılın ilk 6 ayında kaybedilen istihdam yaratılan istihdamdan daha fazla olacaktır. 2006 yılında tarım dışı sektörde 700.000 kişilik istihdam yaratılmışken 2008'in 3. çeyreğinde sadece 300.000 istihdam yaratılmış.

Bu rakamın 2009'un ilk yarısında istihdam kayıplarına dönüşeceğini beklemek gerekir. Bu durumda da, tarım dışı işsizlik oranı %15 'i bulacaktır.

Tabii yüksek işsizlik oranı tüketim harcamalarında ki daralmayı da beraberinde getirecektir. Bu daralma döneminde, hem ekonominin çeşitli sektörleri hem de çeşitli büyüklüklerdeki firmalar farklı şekilde etkilenecekler.

Tecrübemiz gösteriyor ki bu tür daralmalarda en ciddi darbeye KOBİ'ler maruz kalmakta. Bugün bizi İzmir'de bir araya getiren TÜRKONFED zirvesinin konusunun "KOBİ'lerde dönüşüm" olması, bu anlamda, son derece dikkat çekici ve isabetlidir. Eminim bugün yapacağımız değerlendirmelerden hükümetin son günlerde hazırlamakta olduğu ekonomiye destek paketine de önemli katkılar çıkacaktır.

Değerli katılımcılar,

TÜSİAD olarak daha önce de birçok kez yazılı ve sözlü olarak dile getirdiğimiz, bu durumdan en az zararla çıkmak için ne yapmalıyız konusuna bir kez daha burada da kısaca değinmek istiyorum.

Öncelikle unutmamalıyız ki, krizin Türkiye'ye yansımalarını sınırlamak için kararlı, hızlı, tutarlı ve bütüncül bir şekilde hareket etmemiz gerekir.

- 2009 yılı milli gelir artışıımızı % 2'nin altına düşürmemeye, enflasyonumuzu da % 12'lerde tutmaya gayret etmemiz lazım.

Bu hedefleri gerçekleştirmek için, para ve bütçe politikaları bileşiminde ki dengeyi ve istikrarı sürdürmemiz gerekir. Unutmamalıyız ki ülke olarak hafızamızda aşırı bütçe açıkları ve yüksek enflasyon konuları hala taze.

- Yurt dışından kaynak girişi azalınca, yurt içinde yatırım, üretim ve ticaret hacmi azalacaktır.

Piyasalar küçülünce de, büyüme ve refah düşecek, işsizlik artacaktır. Dolayısıyla ekonomimizin daralmaması için, dış kaynak girişinin olabildiğince yüksek tutulması elzemdir.

Bu çerçevede IMF ile, döviz arzını artırabilmek ve döviz piyasalarında istikrarı sağlamak amacıyla bir anlaşma yaparak, yurtdışında mali piyasalardan bu yıl temin edemeyeceğimiz eksik meblağı, telafi etmeliyiz.

IMF'den kullanılacak kaynağı doğru kanallarla, suni bir banka reel sektör ayırımına meydan vermeden üretimi, dolayısıyla büyümeyi ve istihdamı destekleyecek şekilde ekonomiye kazandırmalıyız.

- Eximbank'ın döviz ve YTL kaynakları artırılabilir.
- Mali yapısı yeterli ancak likidite sıkıntısı içinde olan şirketlere yönelik olarak “finansal yeniden yapılandırma” programı için gerekli yasal düzenlemeler değerlendirilmeli.
- Piyasa likidite ihtiyacını karşılamak üzere, kamu mali dengeleri ve hazine borç yönetimi gözetilmek kaydıyla, çeşitli vergi yükümlülüklerinin vadelenilmesi ele alınabilir.
- Merkez Bankasının, artık kullanılmayan reeskont kredisi mekanizmasını, yeniden işletmesi değerlendirilebilir.

Yukarıda dile getirmiş olduğumuz önlemler teknik açıdan diğer ülkelerde alınan önlemlere paraleldir. Ancak, likiditenin ekonomiye yayılmasının kanalları farklı olacaktır.

Göz önünde bulundurmamız gereken bu önlemlerin daha da geciktirilmesi durumunda üretim ve istihdam kaybı, kurda ve faizlerde istikrarsızlık, enflasyonist baskılar gündemimize gelecektir. Özellikle faiz ve kur hareketlerindeki istikrarsızlık şirketlerin önümüzdeki daralma döneminden, çıkış sürecini uzatacaktır. Şirketlerin kriz ertesinde, elverişli ortam oluştuğunda yatırım yapma ve istihdam yaratma imkânlarını sınırlayacaktır. Zaten aşırı derecede değer kaybetmiş Türk Lirası'nın özel sektörün bilançolarında ortaya çıkarttığı tahribatın artık daha da artmaması gerekir.

Öte yandan, bu hassas dönemde bankacılık sisteminin mali aracılık görevini sürdürmesi elzemdir. Şüphesiz bankaların ilk görevi kendilerine emanet edilmiş olan halkın tasarruflarını korumak ve onların kullanımında, doğru risk analizleriyle hareket ederek ekonomiyi kredilendirmektir. Gerekli likidite şartlarına kavuşmaları durumunda, mevduat güvencesinin artırılması ile birlikte bankalar ekonomiyi finanse etmenin ötesinde herhangi bir farklı davranış içerisine girmeyecektir.

Hükümetin bütçe disiplini sürdürdüğü bir ortamda, bankaların, şirket ve hane halkının kredilendirmesinde aracı rollerini oynamaya devam edeceğinden emin olabiliriz. Ancak, gerekli risk analizlerini yapmadan ekonomiyi geliş güzel finanse ederek, tarihe “görev zararı” kavramıyla geçen kamu bankalarının geçmişte nasıl siyasi dürtülerle hareket ettiklerini unutmayalım.

Banka sistemimizi, bugün güçlü kılan nedenlerden birisi de şüphesiz bu “görev zarar”larının 2001 programı çerçevesinde uzun vadeli kamu kağıtlarıyla ve en son kertede vergi gelirleriyle konsolide edilmiş olması yatmaktadır. Bunu takiben, devreye giren gözetim ve denetim sisteminin kuralları altında sağlıklı bir işleyişe kavuşmuşlardır. Kamu bankalarının bu hassas durumlarını göz önünde bulundurmalıyız.

Kanımca, Türkiye, kriz tecrübelerini, dışa açılmış olmanın getirdiği imkânları ve elde ettiği kamu disiplini kültürünü kullanarak, bu krizi negatif büyüme hızlarına düşmeden atlatabilecektir.

Ancak bunun için, siyasi hesaplardan uzak, kararlı, hızlı ve tutarlı olmak şartıyla.

Hepinizi saygı ile selamlıyorum.